

1. Una nit de Cap d'Any buscant l'Aneto

El que és fàcil no dona satisfacció

JERZY KUKUCZKA

Sempre la recordaré, aquella nit de Cap d'Any. Va ser una nit freda, gèlida, amb tous de neu amuntegada i una boira espessa, que s'empassava els sorolls. Enmig d'aquest ambient tan inhòspit vaig buscar desesperadament l'Aneto i vaig trepitjar neu i glaç i vaig patir fred. No tenia cap altra alternativa, no volia perdre ni la muntanya ni els seus homes. Volia saber més de tota la història que envolta aquest cim mític, volia recuperar les vivències dels primers homes que van aconseguir trepitjar-lo.

L'Aneto, el Néthou, el cim de les mitologies; el massís de la Maladeta, la serralada de la llegenda dels pastors maleïts:

«Un captaire rendit per la fatiga i mig mort de fam demanà hospitalitat; els pastors atieren els gossos contra ell i fou rebutjat. El captaire els maleí i els pastors, amb els ramats i els gossos, quedaren petrificats per sempre. L'herba dels prats deixà de créixer i es transformà en glaç. Havia nascut la Muntanya Maleïda.»

Noms de geògrafs, noms de botànics, d'alpinistes i de muntanyencs omplien el meu cap i em feien trontollejar la ment:

Ramond de Carbonnières (1787), l'iniciador, l'home de les observacions. Cordier amb el seu intent a la Maladeta (1802). La mort de Barrau a la gelera (1824). El conquistador, el rus Plató de Tchiatcheff (1842), i el seu company Albert de Franqueville, que havia anat a l'Aneto per recollir herbes i segurament seguia amb recança la ràpida marxa dels seus companys. El jove botànic trobà la Maladeta salvatge i majestuosa, amb roques aspres i estèrils, amb geleres

inassolibles solcades per amples i pregones esquerdes i el seu cim format per roques molt escarpades i extremadament accidentades. I darrere d'ells, molts altres homes, també pioners, amants de la muntanya, guies i caçadors, alpinistes i sobretot muntanyencs. Com els que desitjaven la cursa sense guies. Quina altra elegància en aquest mot, el muntanyenc és el poeta atleta, l'home que frueix llargament de les altures o modera el pas per veure, de l'horitzó, la nit o les tempestes, deia Henry Brulle. I altres noms ja més propers com Juli Soler i Santaló, el Russell català; mossèn Oliveres, el capellà muntanyenc; Lluís Estasen, l'Arlaud del nostre país...

Aquella nit jo volia tornar a posar en ordre les llegendes, els noms i les dades.

—Passi-ho bé, doctor, bones festes —em deien els coneguts amb qui em topava.

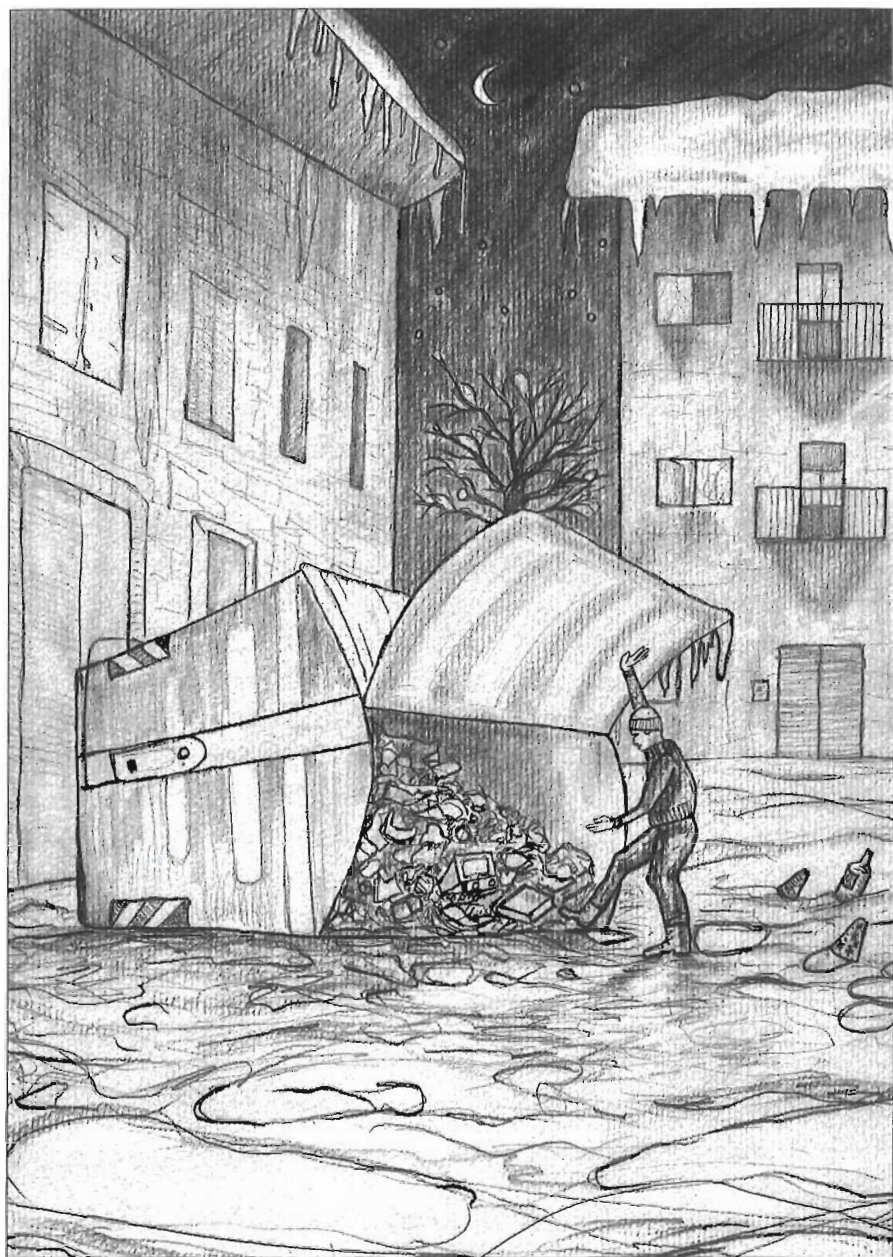
—Bon any —els responia jo.

Ells s'allunyaven a poc a poc, ben mudats amb els abrics llargs i els guants de pell, procurant que la neu i el glaç que trepitjaven no els fes caure. La seva mà dreta sostenia amb fermesa el cordill del qual penjava una llarga coca embolicada i de sota el seu braç esquerre sobresortia el cul d'una ampolla de xampany.

Jo, abrigat amb l'anorac, gorra de llana fins a les orelles, guants ben posats i calçant botes de muntanya, seguia el meu camí obstinadament.

Per fi vaig arribar-hi. Era al davant, i jo ho tenia molt clar, podria aconseguir-lo, podria recuperar el meu Aneto. Ficar-me a dins no va ser fàcil —el pas era alt i estret—, però jo era valent i les falanges dels meus dits eren de ferro, perquè estaven avesades a l'escalada. Recordo que, tot i el fred, vaig treure'm els guants per aferrar-me millor en les glaçades preses i que, per no relliscar, vaig fer un clot en la dura neu amb la puntera de les meves botes. Que complicat, però els muntanyencs sabem prou bé que en la dificultat es troba la satisfacció. I vaig aconseguir-ho!

Després, ja a dins, em va caldre situar-me, adaptar-me a la foscor, trobava a faltar el frontal, amb una mica de llum la tasca hauria estat molt més senzilla. Vaig començar a remoure papers i més papers; els

feia voleiar com si fossin volves de neu empeses per la tempesta. Per fi el vaig veure, era al fons del fons, amb un últim esforç, revinclant el meu cos, el vaig agafar ben fort amb la mà dreta. Encara ara em veig a mi mateix aixecant el braç i agitant el llibre. Recordo que el bellugava amb tanta energia que el llibre onejava com si fos una banderola. Quin goig, quina gaubança, quin plaer, no us ho podeu pas imaginar, els ulls m'espurnejaven de joia.

Havia recuperat *L'Aneto i els seus homes*, de Jean Escudier. Tornava a tenir el meu llibre. Vaig sortir com vaig poder i, una vegada a fora, envoltat de boira i de penombra, el vaig fullejar i vaig passar els dits per la tapa i pel llom. L'esforç havia valgut la pena, estava satisfet, el llibre estava intacte, no hi havia cap desperfecte ni cap pàgina esquinçada.

Recordo que, en el camí de tornada, amb el llibre a la mà, prement-lo amb efusió, somreia per sota el nas tot recordant el fet i, sobretot, la gran sort que havia tingut d'haver-me'n adonat a temps. Aquella tarda de l'últim dia de desembre, fent endreça, havia tingut la dissort de llençar uns papers al contenidor de brossa de sota el meu despatx. I, ai las, entre el feix de papers hi havia el llibre. Mai no m'hauria imaginat passar una estona de la nit de Cap d'Any dins un fred contenidor, buscant un llibre, buscant el llibre que tant estimava.

2. Hivernal al puig d'en Planes

Si puja sense escriure, no deixa res.

HENRI BERALDI, Prefaci del volum I de *Cent Ans aux Pyrénées*, 1898

Si Déu em permet envellir i em dóna descendència, podré contar als meus néts que a principis de segle (el segle dels meus néts serà, lògicament, el XXI) va fer molt fred. Els explicaré que el dia 14 de desembre de l'any 2001 va caure una gran nevada i que després un

front d'aire polar ho va glaçar tot, de tal manera que, deu dies després, encara estàvem colgats de neu i patíem unes temperatures extremes, amb mínimes de més de disset graus sota zero i màximes inferiors als zero graus.

També els explicaré que l'avi va fer un viatge ben curt. El dia de la nevada va estavellar el cotxe a pocs metres de casa, al peu mateix del puig d'en Planes.

«Sí, sí, els diré, el vostre avi, aquest home tan valent que va viatjar molt lluny per pujar els alts cims de la serralada de l'Himàlaia i que travessà immenses glaceres desafiant el fred i les amples i feréstegues esquerdes, en tingué prou amb dos dits de neu i glaç per deixar el cotxe ben trinxat. Després, estimats néts, la neu va continuar caient sense parar. En va caure tanta que, quan la grua retirava el cotxe, semblava que s'emportés una gran bola de neu amb rodes.»

La gent creu que el clima està canviant, que actualment no fa tant fred com abans. «Quan érem petits sí que en feia, de fred», em deia un company no fa gaires dies. «Recordes quan anàvem al col·legi i trencàvem el glaç dels bassiots del carrer de Manlleu amb les *katiuskas*? Recordes que passàvem per sota de llargs caramells que penjaven de les canaleres i teníem les mans plenes de clivelles i el nas, els peus i les orelles adolorits per vermells penellons?» Jo vaig apuntar al company que no hi ha glaç als bassiots perquè els carrers són plans i ben arreglats, que no pengen caramells perquè no hi ha forats a les canaleres i no tenim penellons perquè a casa disposem d'una bona calefacció i no d'un braser sota la tauleta rodona o d'una estufa de serradures o esclofolles.

L'home no té bona memòria climatològica. Fets puntuals de molt fred, molta neu o molta pluja, els recorda com a clima habitual durant la seva infantesa. El temps és entremaliat, els temps fa trapelleries, però les estadístiques mostren que els segles són plens de freds i pluges a fora d'hora. El temps fa trapelleries però no està boig, el canvi climàtic és, encara, una incògnita científica. No hi ha dubte que la desforestació i la crema de combustibles sòlids contribueixen a augmentar els nivells d'anhídrid de carboni amb el consegüent efecte hivernacle. L'estadística meteorològica és molt curta: es va iniciar a